

იმერია

1877—1888

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

1877—1888

ნომერი	ბან.	ბან.	ბან.	ბან.
12	10	6	6	—
11	9 50	5	5	5 50
10	8 75	4	4	4 75
9	8	3	3	3 50
8	7 25	2	2	2 75
7	6 50	1	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შურა

გაზეთის დასავალი და ვერო განცხადება
დასავალი და ვერო განცხადება

ტფილისი, 28 სექტემბერი
გათინდა 28 სექტემბერი და ჩვენმა მახებულმა, ძელისა-ძველმა დედა-ქალაქმა სადღესასწაულო მართულაბათი დასწავლია თავისი თავი, ჩინი ტფილისისა სპეციალური დელეგაციის მიერ-ლისი საქართველოს, ეს გული ჩვე-ნის ქვეყნისა, საგანგებო მართული და მოკავშირე — გუმბინდელს პატარ-ქალსა ჰქვამდა. ვისცა რაღებში მრ-ჰურგებია ტფილისის ნახვა და მის ხელით დატკობა, ამ დღეს უნდა ენახა, და რიცხუ ერა ჰნახა, საწარულად დარჩება. დღის გზის საწარულად დაწვებული მოიყინა მიხალოვის ქუჩა, ხილი, ხილი გამოძაბა ბარიათისისი აღ-მართი სულ მწვენი ფოთლით და ვინ-საღობით არის შემკული. ყველისა და მწვენი ფოთლის გრებლობით გა-დამხული ორივე პირი ქუჩისა. სა-ხლების, სახლის ბანებსა, მოაჯრებსა და ფანჯრებსად გამოფენილია და გადმოკიდებული მრავალ-ფეროვანი ფანჯრები, ორბიები და ხალიჩები. საითაც მიხედვით, ყველავე სამყაროსი ბო-ნობელი ფიქრობდა, რამდენიმე ამა-რთულია მწვენიერად მოკავშირე-საქართველო, ერთი ყველაფერი და მწვენიერად მოკავშირე, ერთი ამისთანა საგანგებო კარი სდგას ბარიათისისი აღმართიდან გოლომის პროსპექ-ტზე. სახლების ქუჩა დაფენილია მწე-ლისა. აქედამ დაწყებული ზეა-ბარის თამად დიდობა სასხლენი ერთი მერის ეკლესიან პირველობას მო-რ-თულია და მოკავშირეობით. ნა-მეტრად კარგად არის მოართული მისთვის სახლი, საცა „კავკასი“ სასტუმროა, არა ნაკლებ მშენის და ჰლომავობა ბანქისა და თამაშო-ვის კარგისა, ვარჯიშ სახალე ქა-ლაქისა. შუა-ბარის თავში აღმარ-თული ტურფად სანახავი საჭარბო-ფო კარი და ზედ აწერია რუსულია: „ძელი ტფილისი ქედს გინახს“.

ჯერ იხე და ადრიახად დიდობა მთელი ქალაქი და, როგორც კიდევ-თავან გამოხული ზღვა, მოეფინა ქუ-ჩებსა და მოედნებსა. ქალი თუ კო-ცი, დიდი თუ პატარა გამოიყვანა სახლებსად. ყველა სულ-გაქმნილი სადღაც მისწრაფის, სადღაც მიემუ-ბა, იმერის ამოღენა აუარებელი ხალ-ხი და არსად მხოლოდ, არსად ყლი-რ-მულია, ყველა ხედავს და სმენს და და-ტკულება, თითქო დიდს სადღესასწაუ-ლო წინა-ღოცავდა სდგას და ჰლომის სამადლობელ გალობის თქმასა.

მწვენიერ და. მაშინდელის ცის ცოვ-ლავერდი გუშაბით დაკურებს და დაზარის ტფილისს, ატკობს და ათობს თავისის მტკარავლ მისს სი-ფოისის ნაოლითა. მატიკო შობის, მე-ფის ახლო-მასლო, მატიკო უფრავად გა-ჩეხებულია თიერთი ფუნჩულა დო-ბელი, თითქო იგიც საჭურბლად არის წყნდელი და მადლიერად ამბობს: „ქალასა. დელიობა შენად და ქვე-ნად და ვე ღუმელი მით უფრო წა-რიანია, რომ დიდს მოლოდინს ღუ-მილია. რა ამბავია? რა ყოვან? ტფი-

ლისი და მისინ მკედლნი ჯერ ამ ყო-ფით არაფის უნახავს.
ის იშვიათი ამბავია, ის დიდი ყო-ფისა, რომ დღეს ათს სათზედ ტფი-ლისი და ტფილისელი მოკლან ბედ-ნიერებს თავისის ხელმწიფისა და მის უფესტკოცის სახლობის ხილისსა. დღეს ყოვლად ძლიერი ხელმწიფე იმპერატორი მიეღოს რუსეთისა, ხელ-მწიფე იმპერატორსა, მესვენიერე ცხე-რევირ და დიდი მთავარი გიორგი ბუდუჩანდრეს ძე ვეყვეთან ტფილისს. დღეს ტფილისი ღირს იქნება გაუმხ-სანძლედ გვიერინანს სტეფანესა და ვაჟბა. პინძლედ კიდევ სახელო-ვანად, იმპერატორ ტფილისი გუ-ლისა საქართველოსი და ქართველოა ბული ხომ „გულადი და პურადა“. მიეღო საღვურ რკინის გზისა მშე-ნიერად იყო მართული, ორხაბით მოფრთლო და კვლავსი კიბო-კიბო მიკითხული ჰქვამდა ყვერელებით და-წეული მათ უღიღებულსობათა ვენ-შელებით.

სწორედ ათს სათზედ მოგრილდა რკინის გზის საღვურხელსა იმპერატო-რის ვაგონი და მოაძაბა ძირფანსი სკოტმარნი. შორიდანვე გამოჩნდა თუ არა მატარებელი, ვაგონი ერთობლი-კრინა და „ურა“ სახლით გაუ-წყვეტლად. აქ საღვურის ბაქანზედ დახვდა საბატო ყარაული საქარეუ-ლისა თავად-ანაფურია, სული ოც-და-სხუთი უმწველი კაცია, ერთი მეორეს მჯობო, მწვენიერად შეიარაღებულ-ნი და მწვენიერადე მილთუბის წი-თელის ხავერდს ქულავებითა და ამის შესაფერ სამკაულით, მოაძანდენ მათი უღიღებულსობანი თუ არა, ბედნიერის თვითი ნახულის და მწეობრივ საპატიო ყარაულს და თვალ დაკირეებით აუარ-ჩამო-უარეს მის უაჯუტკეთს სახლობის წყე-რა და ამხლითორთ.

აქ გუგურის მარშალმა მოკლე მესხმა მოახსენა მათ უღიღებულსო-ბათა აქვე, ხოლო სხვა მხრივ, დიდდენ ქალაქის თავი და ქალაქის წარამო-ბედნიერი—მისანნი, ქალაქის თავმა მოახსენა სიტყვა, რომელიც დღეს ჩვენ გაზითვა ცალკე მოყვანილი. მას მერ-მედ მათი უღიღებულსობანი მთელის ყრბითა თორთ შეზინდენ რკინის საღვურის დარბაზში, საცა ელოდნენ მათის ნახვის ბედნიერებას ტფილისის დედ-კაცობის ქალბები; ქალი შურე-მეტიყვანამ, გინჩაროვსამ და ქა-ლაქის თავის მუღლემ ხელმწიფე იმ-პერატორისა თითოეულად ცალკე მართვის ყვერელებს კონა. პატარა ხანს შემდეგ ხელმწიფე იმპერატორი და ხელმწიფე იმპერატორცა ერთად ჩაბრანდენ ეტლში და წაბრანდენ სიონისკენ.

რკინის გზის საღვურადან დაწყე-ბული სიონამდე, ამ დიდს მანძილ-ზედ, ორივე მხრე გზისა მკედლად მწეყრა აუარებელი ხალხს და ორს დიდ ფერად გრებილს წარმოადგენ-და. მთელს ამ გზაზედ არ იყო სახ-ლი და სახლის ბანი, არ იყო მო-ავარი, რომ ქალითა თუ კაცითა არა

ყოფილიყო გამოქვლილი. რკინის გზის საღვურის გამოსავლის კარგში იდგა ამქრობა. პირველი დავალი, მარცხნივ, ეკრათ მხანჯულებს, რომელთა უმეტე-სობა ჯაჭვის პურანგებითა და ჩაქენ-ებით იყვნენ, თანზედ მუხარაღები ცხრათ და ხელში ფარები ეკრათ. იმათ პირდაპირ იდგნენ თერები, გუ-რულს ტანისამოსში გამოწყობილი. ამათ მოსდევდნენ მექედები, რომელ-თაც თეთრი ფარებიცა ცხრათ. მე-ქედების პირდაპირ ხელოვანთა ბი-რანები და დრო-შენი იყო თამ-ბი-რილი, რომელთა წინ იდგა ბანი ნა-დუგენკა, ხელ-სანთა თავი ამანაგებე-ბით. ხელოვნებს შემდეგ იყე-რნენ იზრეკრათ და ველ-შეობა სასწე-ღებლებს მოაწვეს მასწავლებლებ-ითრთ და მიელის ელისახდის ქუჩის ერთი ნაწილი ეკრათ. ელისახდის ქუჩიდან მიხეობისზედ ვარსკოვის ძეგლამდე გაყოლებზედ გაშრობილ-ლი იყო ჯარი; ამ ჯარში იყვნენ, სხვათა შორის, სამი ბატალიონი ტა-მანის ჯარისა, რეზერვის ბატალიონი, რეზერვის ღრუძინა და სამი ბატალი-ონი კავკასიის ჯარისა. ხილ გამოძა-ბა ალექსანდრის ბაღიდან დაწყებული იყვნენ დაწყებული სხვა-და-სხვა სასწავლებელითა მოაწვეს მასწავლებ-ლებითრთ და იმათ შემდეგ კვლავ ხელოვნების მოსდევდნენ უსტაბაშე-ბითრთ და შერბ-ადილებით.

მეთერთმეტე საათი იქნებოდა, რომ მათ უღიღებულსობათა ეტლმა შე-ნებოდა ღორის-მელიკოვის ქუჩაზედ. აქ და ქუჩაზედ, ალექსანდრის ბა-ღადამ შუაბარამდე დაწყებული იყვნენ შევირდები სხვა-და-სხვა სას-წავლებელთა: პირველის კლასიკურის დარბაზისა, მუსუღლანთა მქედების, სათავად-ანაფურია სკოლისა, სასუ-ღიერო სემინარიისა, კანდეტების კო-რპუსისა და საქაღებო სასწავლებელითა სასწავლებლებს; ქალი მოსწავლენი დამ-წყობებულნი იყვნენ თამაშოვის ქარ-გასილოდან სახსლემდე. მოსწავლეთა გარდა ქუჩის ორთვე მხრე იდგნენ მწეყრად ქალაქის მკედლთანაც ამა-რჩული მიწისქვეშა, რომელიც ამის ნაშინად ცალკე ბილეთები ჰქონდათ გაცემებული გულზედ. შევირდები, ამქრობა და აუარებელი ხალხი, რომელიც ქუჩის პირად ჩამოატიებულნი იყვნენ და შევირდების შერსს უკან მოკარათ თავი, მათ შემდეგ ელო-დნენ მათ უღიღებულსობათა გა-მოვლისა. აი დაუქრეს მუსია პი-რველ გინაზის მგებრდებმა, ხალხს ეგონა მობრანდებლად და მიიძი-რ-ბოძირა აზოდან ზღვა ხალხისა, წესი ერთს წყოსად არ დარ-დევდულა. ყველას თორიგინად ეტყრა: ჩინარი გლთით სიონისკენ ტფილისის პოლიციის უფროსმა. ვაგონა პატა-რა ხანმა, ესე ათილედ წუთმა, და კვლავ მოუშინდელ დაიწყო მოძრა-ობა ხალხმა. შორიდან ისმოდა გრებინ-გა „ურა“ სახლისა. „მოაძინა მუ-შაბრანდებო!“ ვაგონმა ხალხში თე-გიდამ მოლოდენ. ხმაურობა და გლიმელი უფრო გაძლიერდა. ხელ-

მწიფე იმპერატორი მოუხლოვდა შუა-ბარისა, საცა ამართული იყო აღმოსავლეთის გემოვნებაზე ნაე-რები სატრეუქო კარი, მართული სადღესასწაულოდ და მშეკული ზედ-წარწერები. ზედ წერია მარცხნივ: „1881 წ.“, მარჯვნივ: „1888 წ.“, შუ-აში 487 „Старый Тифлисъ сьезъ шедомъ“. ხელმწიფე იმპერატორი და ხელმწიფე იმპერატორცა თავ-ახილ-ეტლში ბრანდებლადნენ და აქეთ-იქით სალაშა ამოვედენ ბენიერებით ადღესად ხალხს, რომელიც უფრო და უფრო მეტს კითხვითა და გრებინ-ებით იხახდა „ურა!“ ს.

მათ უღიღებულსობათა ეტლს უკან მოსდევდა მის უღაღებობის მშეკე-ღე ცესანოვის ეტლი, რომელშიაც ბრანდებლად მშეკიდრეს გარდა დი-დი მთავარი გიორგი ბუდუჩანდრეს ძეცა. ამას ზედ მოჰყავ ეტლები მხო-ღებლისა და ამაღისა.

მეთერთმეტე საათზე სიონის შეს-ვალთან გაჩნდა ხელმწიფე იმპერა-ტორის ეტლი. აქ დაუხვდა იმას სა-ქართველოს ეგზარქოსი პალად და ყველადა სამღვდლონი ლექსანდრე და ბესარიონი კრებულთი. მისმა ყო-ველდ უსამღვდლოისობამ საქარეუ-ლის ეგზარქოსს მაშინვე მის უღი-ღებულსობას შესხმა.

ტაძრის მარცხენა მხარეს იყვნენ სამღვდლონი და უწარჩებულენი სათავადაკოა წოდებისა პირველის სუთის ხარისხისა. ვაგონმა „ატხავე-ფელო“, ერი შენი“ და მათი იმპე-რატორებითი უღიღებულსობანი შე-ბრანდენ ტაძარში. დაიწყო აქ მო-კლე პარაკლსი, რომელიც და-მოაგრდა საღვურბელო გალობით მათ იმპერატორებით უღიღებულე-სობათა, მშეკიდრე ცესანოვისა და მთელის სამეფო სახლისათვის.

პარაკლსის დამთავრებისა ყო-ველდ მაღალ უსამღვდლოცხამ ეგზარ-ქოსსა საქართველოსამ აუკრთხა ხელ-მწიფე იმპერატორი იყვირის მითვის-მბობის ხატით, ხელმწიფე იმპერა-ტორიცა—საქართველოს განმანათლე-ბელ ნინოს ხატით, მშეკიდრე ცესა-ნოვისა—პატრიარქის მთავრის-მშობლის ხატით და დიდი მთავარი გიორგი ბუდუჩანდრეს ძე—მ. გიორგის ძლი-ერ-ამოსლის ხატით.

შემდეგ მათი იმპერატორებითი უღიღებულსობანი ემთხვენენ სიო-ნის ღვთისმშობელსა და ჯეარს მო-ციქულთა სკოლის წმ. ნინოსას და განსრუტს უმეფელნი ნიფთის სიონის ტაძრისათა, რომელიც ელავა ცალ-კე სტოლზედ ამბიონის მარჯვნივ ამ ნიფთის შორის მათ იმპერატორე-ბით უღიღებულსობათა იხილეს მიტ-რა კთავალკოისა და სამთავისისა და ალავერდის გისკოპოსოსა, მოკარ-გული ომფორი ენციკრი გარდადონსა, დაფარისა, მოკარგული ქოშები კო-თლიკოსისა, რომელზედც მარგი-ლი გამოყენილი, ბეჭედი კათალი-კოსიანე და სამღვთო ხელთაწერი წიგნი მხატვრობით.

მეთერთმეტის ნახევარზე მათი უღიღე-ბულსობანი წაბრანდენ სიონის საქრებულა ტაძრად. გნლა — კი გარკთუნის მიედინა მწეობების სახლის ქუჩას. გზაზედ ხალხი კვლავ სიხარულით მიეგზა და „ურა!“ სა-ხლით მიაცილა სასახლეზედ, საცა მათ უღიღებულსობათა დახედნენ წარჩი-ნებულნი პირნი, ამხედრობისანი, ხალ-ხი მაიაწედ სასახლეს, გაცილდა გო-ლოვიჩის პროსპექტი და, თუ ვინმე ნარკრებლად რასმე, ხელტულობდა იმას, რომ საქარეული ხელმწიფე იმ-პერატორი თავისის უფესტკოცის სახ-ლით კვლავ იხილოს. მათ უღი-ღებულსობათა არა ერთხელ კვილი-ნებებს და ეტენიერ ხალხს, რომელიც ახლაცეხულს „ურა!“ სახლით მიე-გებებოდა ხოლმე.

სამ საათზე იყო დანიშნული სა-სახლეში სამოქალაქო მერსანთა წარ-მადგენლისა წინადასტებისა და აქ მათ უღიღებულსობათანი მართლ-მა-დიდებულად და სხვა სარწმუნოებათა სასულიეროა წოდების კაცი და გა-რეშე ქვეყნის კონსულები.

მეთერთმეტე საათის ნახევარზე მათი უღი-ღებულსობანი გამობრანდენ იმ დარბაზში, საცა იდგა საქართველოს თავად-ანაფურია და დეპუტაციები ტფილისის გუგურიის მანჯრებისა და განჯ-აქერებისა.

აქ ტფილისის გუ-რჩიის თავად-ანა-ფურია წინამძღოლმა თავადმა პატარა-ტონ-მეზნარსკიმ მოახსენა მის უღი-ღებულსობას ხელმწიფე იმპერატორს შესხმა.

საზოგადო წარდგომის წინად ხელ-მწიფე იმპერატორმა მიიღო საპრე-ფის პირნი და სომხების პატრიარქი.

სიტყვა, თქმული საქართველოს ეგზარქოსის მიერ სიონის გარათა-წინ მიგებობის ცანს.

უციულო-მსახურელო დიდებულა ხელ-მწიფე, იმპერატორ!

დიდის სასოგებითა და მადლობით აღვსილი უფლისა მიმართ მოგებე-ბებით ამ უფელისის სახელ-ქებულ სიონის წმინდათა კართა წინა შე-ნი, ჩვენო ყოველ მოწაქლეო მამოა მა-მულისა, და ენით გამოუტყმელის სიხარულით აღუერთიანებულნი მო-კითხვას მოგახსენებთ მთელის ივერი-ის სახელითა.

კეთილდღეობას შინა მყოფნი ქვეშევრდომნი თქვენნი კურთხეულსა საბრძანებლსა შინა თქვენსა, ვითარ-ცა ძენი ერთის განუსაზღვრელის დიდებულის ოჯახისანი, დამკვიდრებულ-ნი ერთი ძველი ისრაელი ეკმას სო-ლომონისა ენისათა და დღელენობათა ქვეშე, დამტკბარნი მშვიდობიანობით, კმაყოფილებითა, სხვას რას-ღა მოყოფილით უფლად, თუ არ ერთს მხოლოდობის სადგერებლსა—მოგ-ეხედენ და გაცეხარენ სიხარულითა დლითა წინაშე პირსა შენსა. ისინა უფლადმ დაძმობა ჩვენსად სადგერ-ბული ჩვენნი ნაოელი პირისა შენისა მოგვეყინა ჩვენ, თქვენთან შორის მყოფი-თა.

თქვენი ძნელი და ხანგრძლივი მიზანსა და თქვენ თვალ-გადაუწეველს საბრძანებელსა შინა კაცისის მათა, ზღუდა და სიზარდადღე, განასაძრურ არ ჰყოფს, რომ შენ, დიდებულთა ხელმწიფე, შენი, სამეფო და გამომხრის მხარეზედამი გულს აწვედ თვითთულს შენადმი დღევი მონაღობის ეს ერთ ნაირად და თანასწორად, რომ შენ გსუს იცადე სამეფო შენი არა მარტო მით, რაც მოგსენება ტახტსა შენსა, არამედ მით, რასაც შენი ბედნიერი თვლი ინახებდეს, რათა ყოველივე მიმართოს მარჯვენან შენან კეთილბა, მარისისა, წესრიგისა, წარმატებისა და სისრულისადა. ქვეშა რიგად, შრომა და ღვაწლი შენი ჩვენი მშობლობა, ჩვენი მფარველობა, ჩვენი ბედნიერება, ჩვენი კეთილდღეობა.

კაცისა, ოდესღაც სომხური და ზარ-ცემული, ხოლო დღეს დამშვიდებული და სასილანო კველობითა და გამარჯვებითა, ძვირფას მარგალიტა შენის სამეფო გვირგვინისა და ერთ უტყობი ქვეყანა შენის თვალ-გადაუწეველს საბრძანებელსა. გამომარჯვებ პირი შენი კეთილბა, მარისისა და უფლებიანი თვისისა, სხარული იგი ცხადდ მტყველებს თქვენ და სანახად სწავლებულ ერის თვალთა შინა; იგი აღტაცებულია და ჰლოდებს თავის სისარულს, ეს მრავალტანჯული ქვეყანა შენი ჰხედებს თვის დიდს კეთილ მოვლეს, თვის მშვიდობიანობას, თვის კეთილდღეობასა. გულ მხურავლებს ერთგულ ქვეყნადამოხელს სიყვარულითა და მხად არის შენდა თვალ-გადაუწეველს ბედნიერი მოპყრევისა თქვენი ჩვენს ქვეყანაში აღმოუბრუნებლად აღიბეჭდება გულსა შინა ჩვენსა სისარულით აღსაძვსა და სასოვრად გადატყველ იქნება ნათესაიდამ ნათესავადმე.

უფულოთაღეს სისარული ჩვენი უფრო აღმეტყება მით, რომ ჩვენი ცვირისეთ და ციხილთ უფეგსტრუქის მშველელ შენი უტყობი-მასხურის ხელმწიფე იმპერატორია, დედა მამუ-

ლისა; ეს დიდი არაჩვეულებრივი ბედნიერება წილად ჰქედა ჩვენს შორეულს ქვეყანას პირველად. და აი, პირველი ძევი თქვენნი, ვითარცა რტონის ზეთის ხილისანი, აღუცვებულნი კურთხეულსა წერხსა ზედა, სისარულსა ჩვენსასა ავირგინებენ. მაღლისა და სიბრძნითი სასიგ ხელმძღვანელობითა ივინი მუხანგობენ რა თქვენიან ერთად, გულის მხას ჰყოფენ და განიზრძნობიან.

თვლინი და გულნი ჩვენნი მთლიად არიან თქვენდამი მოპყრობილი და ერთგებთა ხილითა სამეფო სათიონებთა თქვენთა და სისარულსა ჩვენსა და სისარულითა თქვენს, უფროთადესი სისარული ჩვენი უფროთადეს მხურავებს და უფულოთადესსა ლოცვას. ტახტი შენი, უტყობი მსახურის ხელმწიფე, იყოს მფარველობას ქვეშე უფნავისი განიგებისა და სამპრობლო შენი მკვიდრ და ძლიერ; მეუფენამ მეფეთამან კეთილად აღასრულოს ყოველი საწავლად სიყვარულით აღსისის გულისა შენისა და უფნებელ გოჯს ყოველგან და ყოველთა; ყოველთა გზათა შინა მფარველობითა თვისითა მფარველეს შენი, ჩვენის კეთილდღეობის დამამარებელს, ჩვენს დიდებასა და ძლიერებას, შენს უფეგსტრუქის მშველელს, ჩვენს ბედნიერებას, მემკვიდრე ცხსარეფის, ჩვენს იმედს, და მთელს სამეფო სასილობას.

მოვლინი სამეფო გზითა თქვენითა ძველს ამას საკურთხეველსა და უფნავის გაკურთხებთ თქვენი უფნებთა ზეციერთა სიონისაგან წმინდის მისისა.

სიტყვა, რომელიც ძიასსენს ძის იმპერატორების უდაღეს უფესობას ქალაქის თაგა.

თქვენა იმპერატორებით უფედებულსაბავ, ყოველად მოწყუადიე ხელმწიფე!

ქალაქი ტფილისი მოგვებისთა მადლობას მოგახსენებთო იმ დიდბედნიერებისათვის, რომელიც თქვენმა იმპერატორებითა უფედ-

დებუდესობამ იწება და მინიჭებთაისის მიბრძანებით ჩვენის ქვეყნის მკვიდრთა.

ქიდა სისარული ჩვენის ქალაქის მკვიდრთა, რომელიც მრავალდ არიან ტომობიან და ნათესავობით, გარნა ერთნი არიან თავისის უქვემდებარდამიქების გრძნობით, რამეთუ თქვენს ი მერატორებით უფედებუდესობასთან ერთად უმწერს ყოველად მოწყუადესა ჩვენსა ხელმწიფე იმპერატორსა უფეგსტრუქის სახადობითურთ.

ხელმწიფეო! ძველი ქრისტეს მათხე ქალაქი ჰქოცავს მობრძანებას თქვენის იმპერატორებითის უფედებუდესობას და ევედრება უმწერს მრავალ ემიგრატორსა ძვირფას სიცოცხლე თქვენი საფიდებელად სამშობლოსი და საბედნიეროდ თქვენდამი ერთგულის ჩვენის ქვეყნისა. თქვენის იმპერატორებითის უფედებუდესობა წინაპართა დიდ-სუფაღებებით მფარველადესე ჩვენი ქვეყანა რუსეთის სამიპერატორთა სეკტრას ფრთეთა ქვეშე და იმპირადგან ეს ჩვენი ქვეყანა განუყვებელს სუფილის გავრცობის არის მფარველადესე რუსეთის სამიპერატორთაგანს.

ხელმწიფე იმპერატორმა მოისმინა რა სიტყვა ესე და მიიღო პურ-მარტი ქალაქისა, ყოველად მოწყუადდებოდას ჰასუსად ორჯამად: „გამადლობა“.

ნარკსი

ნეკრეს უწოდებს აწ ერი ერთ დანგრულ-დაძველებულ ეკლესიას, რომელიც სოფელ შიღლიანის ხეობის მანძილზე და არის გაწმენებული კავასიონის მთების ერთს პატარა სერზედ; ამ სერსა სერქისა გარს ეხებიან. ძირს ამ სერს ერთი პატარა ხევი ჩამოუღის დასაღვლის მხრით; ამ ხეეს, რომელსაც ეწოდებოდა სისახე სევი, ნაპირით სულ ჰაბლითა აქეს მოფენილი; ამ ქალასაც ნეკრესის ქალას ეხებინ. დაბლა ჰაბლიდამ სერის წყარამ, სადაც ეკ-

კლესიაა, პატარა ვიწრო ბოლიკი აღის, რომელზედაც ცხენით ან ფეხით შეიძლება გავლა და ეტილით-კი შეუძლებელია. ის პატარა ადგილი ანუ მოედანი სერის წყარაზედ, სადაც ეკლესიაა მდებარეობ, ირავებულ შემოზღუდულია ქეთიკორის ვალანით, რომელიც ორპირისა; შვირთა პირი ვალანისა მდებარეობს ნეკრესის ვეფის-მშობლის ეკლესიას და მასთან ერთით მიღმულს მაღალს ორ-სართულიანს სახლებს. მორე პირი-კი ვალანის გარეშე მდებარეობს აქეს მთელს მოედანს. ეს ვალანია, რა თქმა უნდა, არ არის მთლიად შენახული; ზოგან ნახეგრამდე დანგრეული, ზოგან კი სულ მიწასთანაა გასწორებული, რომელიც მოგახსენებ, შიდა პირს ვალანში სხვად ნეკრესის ლითის-მშობლის ეკლესია და მასთან ორ-სართულიანი სახლები. ეკლესია, რომ ესტკეათა, არაა ძალიან დამწელებული, შვირთ თითქმის მიუვლი მხატვრობა კვლავზედ სუფთად დარკვევითაა შენახული; მხოლოდ თითო-ორი ალაგის მხატვრობა გაშველებულია სანთლის აღისაგან (კარგი, ექიმება ადგილობრივად მღვდელმა და მშობლის მოლოცვის კვლავზედ სანთლის დანთებში). მინჯა და მინჯა მხატვრობა ისე კარგად დაცული, რომ არა-მეორადებულის თვალთ შეიძლება ზოგიერთი შედარებით წყარაზე და სხვა-და-სხვა სამლოარო პირთა ცნობა. შედარებით, რომელიც მე შეეატყე, სამს ენახება: ქართულ-ბუცუქსა, ბერძნულსა და სლავურსა. რაიცა შეგებდა მხატვრობის ღირსებას, ფრად ხელოვნურია და მშენიერი. ამის მავარი მხატვრობა მე პატარა სიონში მინახავს; ღირსი მშობლის სახე, მარჯვნივ მარცხით ანგლოზებითურთ, ერთ ნაირად დახატული ორივეგან. ეკლესიას ქეთიკორის კანკელი აქეს, რომელიც სხვა ძველს ეკლესიებზედ მარჯვნივ და მარცხით სახსროები აქეს, მაგრამ მარცხით სულ დანგრეულია ამ ეკლესიას, როგორც შემოვლად გახსენებ, მარჯვნივ მიწებულ აქეს მდელი და მაღალი ორ-სართულიანი შენობა. შენობას სახურავი სრულებით ჩამინგრევი; ფანჯრები მრავა-

ლი აქვს ყველა მხრით; შიგ დაყოფილია დიდი რამდენსავე პატარა-პატარა ოთახად; დაბლა სართულში მარხა, სადაც ქვევრები ცხლაც მთლად შენახული.

გარდა ამისა აქ კიდევ არის ცალ-ცალკე ორი შენობა, ერთი ეკლესია — მთავარ-ანგლოზისა. ეს ეკლესია შენობის დანგრეული ეკლესიაზედ სულ ათის საყრდის მანძილზედ სდგას, დამყვანებულია, მაგრამ დანგრეული-კი არ არის; შენობა ფრად მკვიდრა, შვირთ არაფიორის მხატვრობის კვლავი არ გეტყობა. მარტო ფრანგული ენაგევა, რომ ეკლესია და არა სხვაა. მაგრამ ამ ეკლესიის ფორმა სრულებით არა ჰკავს სიძინდელ ეკლესიების ფორმას; ამის ფორმა თავისებურია; ეკლესია გარეგანად შენდებით სულ რავალია. შესავალი მარჯვნივ აქეს ერთი და მეორე დასაქვითის მხრით. ეს კარგი ვერა სამს-როგებში შვიფანს კაცს და მერე ეკლესიაში; ეკლესიის კვლები მალე-მალე არის გაერთიანებული; მხოლოდ საკურთხეველის თალი უფრო მაღლა მიდის მრგვლად და იქ ერთდება, ასე რომ საკურთხეველი სიმაღლით ორავდ აღმებად დაწარმოს ნაწილს ეკლესიისა. მეორე შენობა სივრცით პატარაა და დამეღებულია; შენობას ძირს ჩასავალი კიბე აქეს; ეს კიბე საყრდენ-ნახევრად მდებარეობს დასავალი მხრისა; აქ კიბეს მიჰყავს კაცი ვართობის ოთახში, რომელშიცა უმარხავთ მიცვალებულები. ცხლ-კი ამ მიცვალებულთა მარტო ძელები და დარჩენილი. ეს აუღლები მე თითონ არ დამთავლიერებია, რადგან შიგ ძალიან ბნელად და ამხალაგე უმარხავარი მსურავებიც ბუღლებენ. მაგრამ ბევრს გაუბედნი და ჩასულა სანთლით; ამ გამზედეთ ახლო-მხლო-კი დაუთავლიერებიათ აკლამა და შორს მინჯ კიბე ვერ გაუბედნიან ჩასულა; როგორც ესენი გვიგამობენ, აკლამა ფრად ფრათა.

გარდა ამისა, ზოგნი ამბობენ, ვითომც ვინახა იყოთ ვაუთანი ზევიდამ ძირს სასახლე ხევიდამ, მაგრამ ამ გვირბისა არავითარი კვილი არ გეტყობა. გვანებ, რომ ტყუ-

ფელეტონი

ასული
ლევან მეფისა.
(გებარ-გარდაცემე)

I
სამხის წლის წინად კახეთში მეფობდა ლევან პირველი, ძე ვაგროსი II-სა. იმისი ახალი ქართველს მართებდა, რომელთა მთავრად იმამი იმამი იყო, რომელიც იმისი მოქმედებით და სხვა-სხვა სურვილითა ქვეყნის წინაშე.

მტანის მოწმობით, ლევან I-მა 1520 წ. ასულა ტახტზედ, გვირგვინი უჭირბებიდა სოფ. ბოდბეს წინად ნინოს მონასტერში და გარდაცვლილა ღრმად მოხუცებული 1574 წ. დიდის მტკარდინობითა და შრომით იმამ მეფეთა კახეთს ფეხ-ხეტირეთ-თუშეთი და ხანგრძლივად მარტოობდა და სისხლის ღირის შემდეგ დამარხდა და იმამ ერთი ნაწილი საღვთისი და დაპრობილი ლეკები ცხლადდ ზატათლის მხარეში გადმოსასადა. თავის სამეფოში სატახტო ქალაქად

გრემი *) ჰქონია, რომელიც ყმათა ვითარების გამო დღეს პაწაწა სოფელია. მაგრამ ქალაქის ნასახე მონიქი მგრენია გრემის არე-მარეს; დღირონი ქეთიკორის შენობების ნანგრევი, რომელიც დღესაც აქა-იქ მოსჩანან, უტყუარი ნაშთია ძველის სამეფო დგილის დიდებისა.

მაგრამ უფრო საყურადღებო და თვალისათვის შესანიწები ნაშთი აქ ვადავან-შემოვლებული ძველი მეფისა, რომელიც აქვედდ მფიქრად გვერდზედ მფიქრის სახალღეა აქვე მდებარეობს, რასაკვირველია, გვირგვინითა და ათას გავარსიან-სამაღლებით.

ეს ვალანისა ეკლესია აშენებულია პატარა ბორკეზედ, რომელიც იქვე მდებარეობს ვალანის ქალაქის მთა-გრეხილის კალთებს თითქო გამოპირავია და აქ მარტოდ დბინად ედებულა აღაზრის ველის სატყეულად. კახეთის მეფე უტყობის ადგილად იქვე მოვლდა თავისი სასახლისათვის, რომელიც იქვე მდებარეობს და ციხეს უარს ედებოდა.

*) გრემი თვალადგან 18 ვერსის მანძილზე, ხოლო სოფელ შიღლიანს 6—7 ვერსი იწება.

კახეთის მეფენი გავრეგებში არა ერთხელ შეხიზნულან ამ ვალანში თავისის ოჯახობით და ვადურჩინით თავი განსაღვლისათვისა.

II

ჩვენივე მოუწევი ერთს ძველს ამბავს, რომელსაც ხალხის ხსენება ზემოხსენებულს წილად ადგილს უქევირებს. კახეთის მეფეს ლევანს ჰყოლია ერთი უმწევირევი ქალი, რომლის მხედის იმ დროს მთელს საქართველოში ძინდელ თუ კიდევ სადმე მოპოვებოდა. იმისის სიღამაზის სახელი ლევანს ყოფილა გვაუარებელი; ბევრის დიდკაცის ჩამომავალს ახალგაზრდს გამოუღვია თავი იმისის შერითვისათვის, მაგრამ ამაოდ.

მეფის ასული ერთად კარგად ჰგრობდა საკუთარს ღირსებას და ბედნიერების ძიებაში თავდაპირველად დიდის მოთმინებითა და განჯით თურქოქცვრად თითოეულს საქმარის ერთს რამე წუწნს დასდებდა და ციხეს უარს ედებოდა.

ლევან მეფე არ აჩქარებდა იმისს ვათარებებს; თავისი ასული გვირგვინი უყვარდა და ცოტა არ იყოს ეწინაღუ-

ბოდა იმისი მოწოდება. ჩემი ბედნიერება, ჩემი დიდება, სიძლიერა და მძლიერება შენა ხარ, მშის თანაბარო ასულია, ხშირად ეტყუადა ხოლმე მშობლიურის გრძნობით აღვლელი ლევან მეფე თავისს ქალს, მოხევეოდა და მშობლად ჰქოცნოდა. ქალც არა ნაკლებს სიყვარულს იჩინდა იმისს მამას: მამას: ადგებოდა თუ არა დილით, უპირველესად ყოფილია მამის საღვთო-სიყვარულს, სიყვარულით მიეხალამებოდა, დაუკონდა ორთახსე-ლებს და შემდეგ, მეტის სიამოვნების ნაშნად, ღმილით ყელ-გადავლდებოდა იმისს ხედავად ასულით; ყოველთვის თამაშად და მოუხრებლად იძინებდა; როცა სახურველი, ორი განძი მაქვს; როცა ჩემი ქვეყანა, მეორე-ჩემი ასულია.

ლხინი არ შეეძლო ლევანს უსუსულოდ და ჰირსაც ვერ განიქარებდა, თუ ასულს არ უტყუროდა.

III

ერთხელ დიდ-ძალი ლევი ვალანოდა დალესტინიდან და უტყუდა მშობრე-ლი ლევანის სამფლობელოს. მეტი

ლევან არ იყო, უნდა ვხრუნა ლევანს, რომ ვალანისა მძლიერად და მერე ვატარებინა როგორც ქვეყნისათვის. ადგა და დაუყოვნებლად, სანამ მტერი იმისს სასახლეს მიავნებდა, თავისის სახლობითა და თავისის მცველითა გუნდით გრ. მის ეკლესიის ვალანის შეხიზნა. მტრმაც აღარ დაახანა: გამაგრდა თუ არა ლევან მეფე ამ ვალანში, მტრმა არცა შემოარავს ციხე-სიმაგრეს. თითქმის ერთს თთველდ ლეკები ზუსტებით ვარს ეტყუოდნენ, მაგრამ ტირილით კვლავს დაკლებით ვერა დააკლეს-არა.

ლევან მეფეცა თვისის სახლობით ხშირ-ხშირად იტყობოდა კვლავში დაკლებულ ვიწრო ხევილებსა და სანათლებლად და თვალს ადევნებდა ლეკების მოქმედებას.

ამ თვლიერების დროს ლევან მეფეს და იმისს სახლობას არა ერთხელ ვაფირწავს, რომ შემოსულ ლეკთა ვარის ერთს ვერდს წინაშეობისა ერთი ახალგაზრდა, ასე 25—26 წლის ბედალი, მცდელ კობა და ლახთისი ემპროვილი კაცი: თეთრის მალის ჩიხა მშენიერად ჰქონდა ვაწურობილი მაღალს ტანზედ, საუცხოოდ

იღებთა იჯარაში ბოლოვარის ვარე- ბისათვის, რადგანაც ბოლოვარის ოფიცრები მოქრამებში არიან. ამ ამბავს აქ დღით ლაპარაკი ასტემა.

ვეტერბურგის ბირეა, 27 სექტემბ.

Table with 4 columns: Name, Amount, etc. Lists various items and their values.

საქალაქმართ. ცნობანი

ქრისტეს ზეგ ჩაქმ (1888) წელიწადი. ქვეყნის შექმნიდა 7396. მკვიდრი ინდიქტიონი მე-14, ამისი ქორიკონი—უბა—480წე-ლი. დაიწყო 1408 წ. და დასრულდა 1940 წ. ახალი ინდიქტიონი მე-4, ამისი ქორიკონი—მე—44 წელიწადი. დაიწყო 1844 წ. და დასრულდა 2376 წ. 1888 წლის ზეგ-ნაფები—25.

ბამოსადმეში ცნობანი

Table with 2 columns: Item, Amount. Lists various goods and their quantities.

მიმოსვლა ცხვრის მამფისა შავს ზღვაზე

ბათუმიდამ გავის: ხუთშაბათით ხუთშაბათი 4 საათზე მოკლე გზით და სოფაროსისაგან და კერძო მკურნალთა სადამთავრო, საზღვარ-გარეთ, სტამბოლში მდის. ბათუმში მდის ოფისიდან: სამ-შაბათობით შუა-ღამისს შორის გზით.

მიმოსვლა რკინის გზისა

ბათუმს და ტფილისს შუა

Table with 4 columns: Station, Departure, Arrival, etc. Shows train schedules between Batumi and Tbilisi.

ქუთაისიდან გზის ბოლოს შუალის 12 საათს და 7 წამზე და სა-ლაშხელ 5 საათზე და 50 წამზე.

ბათუმიდან ქუთაისის მიდის ნაშუადღევ 1 საათს და 12 წამზე და სალაშხელს 6 საათს და 55 წამზე.

ტფილისს და სურამს შუა

Table with 4 columns: Station, Departure, Arrival, etc. Shows train schedules between Tbilisi and Suram.

ზარსკვეობით დალით ოფისიდან მოკლეს გზით (კერძის და სოფარო-სისაშუაშე შესვლით).

ბათუბით დალით სტამბოლად. ფოთლიდან ბათუმში მოდის: სამ-შაბათობით—ბათის შემდეგ, როცა სო-სოქოდან მოდის გზით შორის გზით, სოფაროსით—დაღის 9 საათზე და მასწორებს მოკლეს გზით მისიარულე გზისაგან და ვაიბის გზის.

ბათუმიდამ ფოთს მოდის პარ-სკვეობით და კვირბობით, რაც გე-მი მოკლე ფოთიდან, ბათუმის საცხტო-გადასწავლელს ხოლმე, როცა წყა უყარ-ას გარდა ფოთლ-კვირბო ფოთში მო-დას ოფისიდან და ვაიბ-გზისაგან სხვა-სადგურად გადასწავლელს გადას-ტეხში.

კვირბობით, სადამოკე, და სამ-შაბათობით ბათუმისკენ მდის, რაც თავის საცხტოებს განაჯერს. მერე ბათუმადან პარსკვეობით მიდის ვაიბ-გზისაგან სხვა სადგურებისკენ, როცა თუ სწავ-როს, ფოთშიაღ შეიქვანს ხოლმე.

რუსეთის სახელმწიფოს საზოგადოების საცხტო იმყოფება სასხლის ქუჩისზე, ბათის ქარვასაში, № 101.

ბანსკალმბანი

გაზას ბაღში

მდ. მტკვრის ნაპირსეღ იმ სადღესსწავლელთა ჩირაღდისსა-ეურებად და სცქერად, რო-მელსაც ქალაქი ჰმართავს მუ-ტიდში, მე გავმართე

აფხითმეტრი

ამფი ვატრში მეთვლებს უნ-და გადასხდის 50 კანკიდე-გან 10 მანათმდე. ა. მიქელაძე

ბამოვიდა და ისპიდა

ასალი ქართული იქმნება

მაილა ასაბითი

მოხრობა გ. წერეთლისს. გამოცემული იყო რისა "რეაქციის მიერ, შანი 20 ქ. წიგნი ისევედა მხოლოდ აწე-რა-კითხვის ვამარტელებელ სა-ზოგადოების" წიგნი-საწეობში, ბანის ქარვასაში, სასახლის ქუ-ჩაზე.

საჯომერცია ვურსება

მაღაზისა და პაშაბინათისი.

წელიწადი მეშვიდე

კურსების დანიშნულეა ის არის, რომ საციკლოური საჯომერცია გა-ნათლება შესძინოს მსურველთ, როგორც ქსელს, ისე ვაჭებს და მოამზადოს ვაჭარ-მობის შემწეობით ვაჭარების დახელაფებით მყოფდნენ. სწავლის გათავების შემდეგ ატესტაციით ცხოვეთა. 1888—89 სამოს-წავლა წელს შემდეგი საგნები იქმნება სასწავლებელი: 1) საჯომერცია კლასობა, 2) საჯომერცია არითმეტა, 3) მათემატიკა (მარტო, ორ-კვირი და საბანკო), 4) არითმეტა სასწავლო მითითა, 5) საჯომერცია მიწ-მოწყობა, 6) საჯომერცია და სამასსოფო წესებანი, 7) მსწავლ-წევრა და წერა კარგეული და მითითა. სწავლადიწეობა 25 სექტემბრიდან; ახლო შემოსასყლევა მიღებ-დაიწყება 15 სექტემბრიდან, ყოველ დღე სალაშხელს 4 საათიდან 8 საათამ-დე კურსების სადგომში, სახლა აფუქსანდრე ფრედანოვისს, № 9, სერგეივის და ნავროსის ქუჩებზე, აფთაქის პირდაპირ. პრაგამები და წესები კურსებისა უსასყადლოდ შეიძლება მიიღოს მსურველმა კურსების სადგომში და ძაბა წიგნიანების საბანკო კანტო-რაში სიონის ქუჩაზე. ვინც ქალაქ გარეშე სტოირებს, შეუძლიან წერილით მიმართოს კურ-სების დაზარსებელს ს. შ. მანუელისს ტფილისს. (12—11)

ღელა-ენა და ბუნების ქარი

ასლად დაბუქდილნი „წერა-კითხვის საზოგადოების“ მიერ ისეღება „საზოგადოების“ ანსტალირაში. ბუნების ქარი შუალისა ახალი ბაბეტილი, ღელა-ენა-კი შმც-ლილი და შმცხალი ახალი მოსტოპობით, ლეჩქებით და სურა-თებთ. შანი უწინდელი, ესე იგი „ღელა-ენა“ ლეჩქის შურა (30 კა.), ბუნების ქარი—თხოვთეტი შურა (75 კა.). ვინც ერთბაშად ნად ფულსე იყილის ოფ-და-თ ცაღს ღელა-ენისას, თითო წიგნი დათმობა ნაშუალისა შუალის (25 კა.); ვინც იყილის ის ცაღს ბუნების ქარისას ნადსავე ფულზე, თითო წიგნი დათმობა თითხმად შურად (70 კა.), ვინც ოფ-და-თ ცაღს, —აბმბ შურად (65 კა.), ვინც ხხხს და მესტა, —სამ აბაზად (60 კა.). ვინც მსურს ყაშში ჩამსულ წიგნი იყილოს, თითო წიგნზე კიდევ სამი შურა უნდა დათმობა. ვინც ტფილისის გარეშე წიგნს დაიბარებს, გასგახანა ხარჯი თე-იონ მიღებულა უნდა იყიროს. მუდღელებმა ამ აღრესით უნდა მომართონ კანცლოარის: Тифлисть. Въ канцелярїи Общества грамотности, Дворцовая ул., домъ Зем. Банка, № 109 და 110.